

Sodankylän kunta
Elinvoimapalvelut
PL 60
99601 SODANKYLÄ
kirjaamo@sodankyla.fi

Viite: Lausuntopyyntöne 19.12.2024

Luonnonsuojelulain (9/2023) 35 §:n mukainen lausunto, Tankavaaran osayleiskaava, Sodankylän kunta, Urho Kekkosen kansallispuisto - Sompio – Kemihaara (FI1301701, SAC/SPA), Sodankylä

Sodankylän kunta on pyytänyt 19.12.2024 Lapin elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskukselta (jäljempänä ELY-keskus) lausuntoa Sodankylän kunnan alueelle sijoittuvaan Tankavaaran osayleiskaavaan liittyvästä Natura-arvioinnista "Tankavaaran osayleiskaavan Natura-arviointi". Natura-arvioinnin on laatinut FCG Finnish Consulting Group Oy. Se on päivätty 13.8.2021, ja sitä on päivitetty vuonna 2024. Kaava-alue sijoittuu osittain Urho Kekkosen kansallispuiston - Sompion – Kemihaaran (FI1301701, SAC/SPA) Natura-alueelle.

Kuvaus suunnitellusta toiminnasta Natura-arvioinnin mukaan

Natura-arviointi on tehty Tankavaaran osayleiskaavalle. Kaava sijoittuu vt4:n tuntumaan, tien molemmille puolille Kultakylän tuntumaan. Sodankylän kunnan tavoitteena on kehittää alueen matkailun edellytyksiä ja tarkastella kaavoituksen yhteydessä myös, mitä toimintoja kansallispuiston puolelle on mahdollista osoittaa. Kaava-alueesta 1350 hehtaaria sijaitsee Natura-alueella.

Tiedot Urho Kekkosen kansallispuiston - Sompion – Kemihaaran Natura-alueesta (FI1301701, SAC/SPA)

Urho Kekkosen kansallispuisto - Sompio – Kemihaara kuuluu Natura 2000 -verkostoon sekä luontodirektiivin mukaisena erityisten suojelutoimien alueena (SAC-alue) että lintudirektiivin mukaisena erityisenä suojelualueena (SPA-alue). Alueen kokonaispinta-ala on noin 310 000 hehtaaria.

Natura-tietolomakkeella mainitaan alueen suojeluperusteena yhteensä 24 luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiä ja 13 liitteen II lajia sekä yhteensä 42 lintudirektiivin mukaista lajia.

Urho Kekkosen kansallispuisto - Sompio – Kemihaaran Natura-alueen suojelutavoitteena on alueen merkityksen säilyttäminen Natura-tietolomakkeella mainituille suojeluperusteille. Alueen suojelussa ja hoidossa painotetaan luonnon omien prosessien mukaisen kehityksen turvaamista ja alueella vallitsevien luontotyyppien ja lajien sekä niiden elinympäristöjen tilan säilyttämistä alueen käyttöä ohjaamalla. Lisäksi luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen laatua tai lajien populaatioiden elinvoimaisuutta parannetaan ennallistamis- ja hoitotoimenpitein.

18.6.2025

Natura-alueen toteutustapoina ovat luonnonsuojelulaki ja erämaalaki. Alueeseen kuuluvat Urho Kekkosen kansallispuisto (KPU120026), Sompion luonnonpuisto (LPU120015), Vaaranaavan soidensuojelualue (SSA120155), Uura-aavan soidensuojelualue (SSA120165), Nalka-aavan soidensuojelualue (SSA120156) sekä Kemihaaran erämaa-alue (EMA120011). Perustettujen luonnonsuojelu- tai erämaa-alueiden ulkopuolelle jäävät soidensuojelualueiden rajoilla sijaitsevat ns. Natura-suikaleet sekä Tankavaaran luontokeskuksen tontti. Saariselän-Koilliskairan alue on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi lintualueeksi (FINIBA, 920257).

Natura-arvioinnin aineisto ja lähtökohdat

Käytetyt aineistot

Arviointi pohjautuu pääasiassa Natura-tietolomakkeeseen, jonka lähteeksi on mainittu SYKE:n karttapalvelu. Toiseksi pääasialliseksi lähteeksi on mainittu alueen hoito- ja käyttösuunnitelma vuodelta 2016. Arvioinnissa on lisäksi käytetty lähteenä maastokaudella 2020 toteutettuja kaavoituksen maastaselvityksiä (Tankavaaran OYK:n luontoselvitys, FCG 2020) sekä tekijän asiantuntemusta suojeluperustelajien ja -luontotyyppien levinneisyydestä ja ekologiasta.

Arvioinnin aineisto-osuudessa on myös todettu, että tukena on käytetty myös Metsähallituksen vastuupetolinturekisteriä, rengastustoimiston rekisteritietoja, laji.fi -havaintotietokantaa, Metsähallituksen metsätalouden puustotietoja ja kaivosvaltausten sijainteja alueella. Lähdelistauksessa on myös mainittu Metsähallituksen Urho Kekkosen kansallispuiston rajauksen muuttamisen yhteydessä laatima Natura-arviointi.

Arviointia varten ei ole tehty erillistä linnustonselvitystä, mutta alueen linnustoa on havainnoitu luontotyyppi-inventointien aikana.

Vaikutusmekanismit ja vaikutusalueet

Tarkka vaikutusarvio on tehty sillä osalla Natura-aluetta, johon hankkeen tai suunnitelman on katsottu voivan todennäköisesti vaikuttaa. Hankkeen vaikutuksia on pyritty peilaamaan myös koko Natura-alueeseen ja sen eheyteen.

Natura-alueen suojeluperusteisiin mahdollisesti kohdistuvien vaikutusten on katsottu olevan pääosin välillisiä vaikutuksia tai häiriövaikutuksia. Suoria vaikutuksia ovat mahdolliset rakentamisesta aiheutuvat luontotyyppien pinta-ala menetykset ja rakentamisesta aiheutuva häiriö. Toiseksi keskeiseksi vaikutustyyppiksi on katsottu mahdollisesti kasvavan matkailu- ja retkeilytoiminnan aiheuttamat välilliset vaikutukset ja häiriövaikutukset.

Natura-alueen ulkopuolelle sijoittuvien ojitus-, hakkuu- ja maarakennustoimilla on katsottu voivan olla vaikutusta Natura-alueen luontotyyppeihin silloin kun maaperän muokkausta vaativia toimenpiteitä suoritetaan suojeluperusteluontotyypin lähellä – tai suoluontotyyppien osalta lähivaluma-alueella. Myös Natura-alueen ulkopuolella tapahtuvan rakentamisen on

todettu voivan aiheuttaa hydrologisia muutoksia, jotka voivat aiheuttaa vaikutuksia suojeluperusteisiin. Lisäksi on todettu, että lisääntynyt ihmistoiminta ja retkeilyreitistöjen käyttö voi aiheuttaa häiriötä eläimille.

Mahdollisiksi suoriksi vaikutuksiksi on tunnistettu:

- Natura-alueen suojeluperusteena olevien luontotyyppien pinta-alan kaventuminen, niiden edustavuuden heikkeneminen tai kasvilajien kasvuolosuhteiden muuttuminen
- Lintujen ja muiden eläinten elinympäristöjen pinta-alan väheneminen tai niiden laadun muuttuminen
- Lisääntyvän toiminnan myötä lisääntyvä liikenne ja sen aiheuttamat häiriövaikutukset linnustoon ja eläimistöön sekä kasvillisuuden kulumisen liikkumisen lisääntyessä myös Natura-alueella

Mahdollisiksi epäsuoriksi ja välillisiksi vaikutuksiksi on tunnistettu:

- Kasvillisuuteen ja luontotyypeihin kohdistuvien vaikutusten heijastuminen lintujen ja muiden eläinten elinympäristöihin
- Tiestön ja tonttien rakentaminen samalla valuma-alueella saattaa vaikuttaa pinta- ja pohjavesien virtaussuuntiin, joilla saattaa olla vaikutusta valuma-alueen alempien osien kasvillisuuteen ja luontotyypeihin sekä eläinten elinympäristöihin

Vaikutusten merkittävyyden arviointitapa

Vaikutusten merkittävyyttä on arvioitu käytetty kriteeristöä, jonka lähteeksi on mainittu Söderman (2003). Käytetyssä luokittelussa on neljä porrasta: suuri merkittävyys, kohtalainen merkittävyys, vähäinen merkittävyys ja merkityksetön. Arviointikriteeristön esittelyssä on myös esitelty erilaiset asteikot vaikutusten suuruudelle ja todennäköisyydelle sekä erillinen asteikko vaikutusten merkittävyyden arvioinnille alueen eheyden kannalta. Suuruutta on arvioitu viisiportaisella asteikolla, todennäköisyyttä seitsenportaisella ja eheyttä viisiportaisesti.

Tiivistelmä Natura-arvioinnissa todetuista vaikutuksista Urho Kekkosen kansallispuiston - Sompion – Kemihaaran Natura-alueen suojeluperusteisiin

Luontodirektiivin liitteen I luontotyypit

Kaava-alueelle tai sen tuntumaan on todettu sijoittuvan Natura-luontotyypejä boreaaliset luonnonmetsät (9010), puustoiset suot (91D0), vaihettumissuot ja rantasuot (7140), fennoskandian lähteet ja lähdesuot (7160), Vuorten alapuoliset tasankojoet, joissa on *Ranunculion fluitantis* ja *Callitricho-Batrachium*-kasvillisuutta (pikkujoet ja purot) (3260) ja hiekkamaiden niukkamineraaliset niukkaravinteiset vedet (karut kirkasvetiset järvet) (3110), kasvipeitteiset silikaattikalliot (8220), aapasuot (7310) ja tunturikoivikot (9040).

Natura-alueen osalta Tankavaaran osayleiskaavan rakentamisalueeksi on määritetty luontokeskuksen alue (RM-3). Natura-alueen pinta-ala on noin 9,4 ha, josta noin 3 ha ei edusta mitään Natura-luontotyyppiä. Rakentamisalueella sijaitsee noin 6,2 ha boreaalista luonnonmetsää, jonka edustavuus on heikentynyt ikärakenteen ja lahoppuuston osalta. Arvioinnissa on todettu, että rakentaminen hävittää luontotyyppin pinta-alaa pysyvästi. Lisäksi kasvava kävijämäärä voi aiheuttaa kulumista ja häiriövaikutusta lajistolle. Vaikutusten katsotaan kuitenkin olevan vähäisiä ja ei-merkittäviä, koska alue kattaa alle promillen koko Natura-alueen boreaalisista luonnonmetsistä, minkä lisäksi kyseisen alueen edustavuus on jo nykyhetkellä heikentynyt.

Lisääntyvän liikkumisen on todettu saattavan lisätä kulumista ja häiriövaikutusta myös kansallispuiston puolen reittien varrella. Kaava-alueen reitit sijoittuvat paikoin Natura-luontotyyppien vaihettumis- ja rantasuot, boreaaliset luonnonmetsät ja tunturikoivikot alueille. Luontotyyppille silikaattikalliot ei ole suunniteltu toimintaa, joten siihen ei ole katsottu kohdistuvan vaikutuksia. Valtaosan alueen reiteistä on todettu sijoittuvan luonnonmetsään, jonka osuus Natura-alueella on hyvin suuri ja joka kestää kulutusta hyvin. Arvioinnissa on lisäksi todettu, että kävijämäärän nousuun on varauduttu Metsähallituksen laatimassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa muun muassa reittipohjien suunnittelulla, jolla ehkäistään maaston kulumisen merkittävä lisääntyminen.

Lähin Natura-alueen ulkopuolinen rakentamisalue osoitetaan Iso-ojan lähialueella Paloharjussa. Rakennuspaikan ei arvioida heikentävän Iso-ojan olosuhteita, sillä nykyisissä rakennusmääräyksissä jätevesijärjestelmiin liittyvät asiat otetaan hyvin huomioon.

Lähialueen maa-ainestentoaltoalueista mainitaan luontotyyppivaikutusten yhteydessä, että niillä ei ole sellaista louhostoimintaa, joka aiheuttaisi merkittävää pölyämistä ympäristöön.

Kaava-alueen eteläosissa olevan vedenottamon todetaan muuttaneen ja heikentäneen alueella ollutta lähdettä jo aiemmin. Kohteen tilanteen ei katsota muuttuvan kaavan seurauksena.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Saukon osalta todetaan, että kesäisin sen lisääntymis- ja levähdysalueena toimivia jokipenkkoja on Iso-ojan varrella runsaasti myös kaava-alueella. Rakentamistoimien alueilla ei kuitenkaan arvioida olevan lainkaan merkitystä saucon esiintymiselle ja nykyisten elinympäristöjen laadulle.

Ahmalle ei katsota aiheutuvan vaikutuksia, koska sen katsotaan erittäin todennäköisesti liikkuvan Natura-alueen erämaisilla tunturialueilla, ei kaava-alueen läheisyydessä.

Lisääntyvän liikkumisen luonnonmetsien alueella ei katsota aiheuttavan heikentäviä vaikutuksia suojeluperusteena oleville hyönteislajeille.

Putkilokasvien osalta todetaan, että Tankavaaran kultakylän lähialueelta ei ole havaintotietoja suojeluperustelajeista. Lisäksi todetaan, että riittävällä kulunohjauksella soiden ja etenkin lähteisten soiden ympäristössä voidaan varmistua, että lettorikon ja kiiltosirppisammalen kasvupaikkojen olosuhteet eivät heikkene. Lisäksi arvioinnissa on todettu, että suurin osa suojeluperusteisiin kuuluvien putkilokasvi- ja sammallajien esiintymistä sijaitsee Natura-alueen erämaisemmillä alueilla.

Lintudirektiivin liitteen I lajit ja alueella säännöllisesti esiintyvät muuttolinnut

Tiedossa olevien merkittävän lintulajiston pesäpaikkojen todetaan olevan etäällä Tankavaaran osayleiskaava-alueesta. Alueen linnuston katsotaan edustavaan alueelle tyypillistä lajistoa. Linnustoon kohdistuvien vaikutusten katsotaan olevan käytännössä luontopolkujen lähialueelle aiheutuvaa häiriövaikutusta pesimäaikana. Arvioinnissa mainitaan myös, että hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan alueelle ei saa osoittaa moottorikäyttöistä matkailutoimintaa.

Yhteisvaikutukset

Arvioinnissa on yhteisvaikutusten yhteydessä käsitelty lyhyesti alueen kullanhuuhdonta-alueita. Yhteisvaikutusten on katsottu olevan vähäisiä. Arvioinnissa ei todeta muidenkaan hankkeiden tai ohjelmien aiheuttamia merkittäviä yhteisvaikutuksia, joten yhteisvaikutusten katsotaan olevan vähäisiä ja ei-merkittäviä.

Lieventämistoimet

Arvioinnin johtopäätöksenä on esitetty, että kaavan toteuttamisesta aiheutuu ainoastaan lieviä vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteina oleville luontoarvoille. Johtopäätöksissä on kuitenkin myös todettu, että kaavan toteuttamisen myötä reitistöjen kehittämistarve korostuu. Opasteet, ohjeistukset sekä riittävä käymäläkapasiteetti taukopaikoilla katsotaan merkittäviksi tekijöiksi kävijämäärää hallittaessa.

Seuranta

Arvioinnissa ei esitetä seurantaa.

Vaikutukset Natura-alueen koskemattomuuteen

Arvioinnin johtopäätöksissä todetaan, että koska vaikutukset arvioidaan vähäisiksi eikä osayleiskaavan katsota aiheuttavan luonnonsuojelulaissa tarkoitettuja merkittävästi heikentäviä vaikutuksia niille luonnonarvoille, joiden perusteella Natura-alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon, eivät osayleiskaavassa esitetyt toimenpiteet uhkaa myöskään Natura-alueen koskemattomuutta.

ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO NATURA-ARVIOINNISTA

Arvioinnin toteutustapa

Hankekuvaus

Natura-arvioinnissa esitetty hankekuvaus on hyvin suurpiirteinen. Kuvauksessa olisi voinut tuoda esille tarkemmin esimerkiksi alueelle esitettyjä kaavamerkintöjä ja sitä, kuinka ne eroavat aiemmista kaavamerkinnöistä.

Käytetyt aineistot

Arviointi perustuu pitkälti Metsähallituksen biotooppikuviotietoon. ELY-keskus huomauttaa, että kyseiset tiedot ovat valtaosin vuodelta 1997, eivätkä siten kovinkaan ajantasaiset. Epätarkkuutta havainnollistaa esimerkiksi se, että peruskartan mukaan kaava-alueelle sijoittuvan luontopolun varrella on lähteitä ja puroja, mutta biotooppikuviotiedoissa näitä ei ole huomioitu.

Arvioinnissa on lisäksi mainittu lähteeksi maastokaudella 2020 toteutetut kaavoituksen maastoselvitykset. Kaavoituksen luontoselvityksen (19.12.2022) mukaan kyseiset inventoinnit on kuitenkin kohdistettu kaava-alueen kansallispuiston ulkopuolisiin alueisiin. Tämä rajoittaa tietojen hyödyntämistä Natura-alueen suojeluperusteisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa.

Suojeluperustelistan salassa pidettävää osiota ei avata missään vaiheessa arviointia; arvioinnista ei ole erillistä viranomaisversiota. Sensitiivisten lajien huomiointi arvioinnissa jää vähäiseksi.

Natura-arvioinnissa on käytetty useita lähdeviitteitä, joita ei ole mainittu lähdeluettelossa.

Vaikutusmekanismit ja vaikutusalueet

Vaikutusmekanismit ja -alueet on esitetty melko yleisellä tasolla, mutta kuitenkin tunnistettu pääosin asianmukaisesti.

Epävarmuustekijät

Arvioinnissa ei ole käsitelty epävarmuustekijöitä.

Vaikutusten merkittävyyden arviointitapa

Arvioinnissa on viitattu Södermanin (2003) luokitteluun ja ohjeisiin. ELY-keskus katsoo, että kyseinen opas on monilta osin vanhentunut, eikä sen käyttö ole siten suositeltavaa.

Arvio vaikutuksista Urho Kekkosen kansallispuiston - Sompion – Kemahaaran Natura-alueen suojelutavoitteisiin

Suojeluperusteena olevat luontotyytit

ELY-keskus yhtyy Natura-arvioinnin johtopäätökseen, ettei hanke merkittävästi heikennä Natura-alueen suojeluperusteena olevia luontotyyppejä. Natura-alueen osalta lisärakentaminen sijoittuu kaavan RM-3-

alueelle, jossa Natura-alueen suojeluperusteena olevista luontotyypeistä esiintyy 6,2 ha boreaalista luonnonmetsää. UK-puiston-Sompion-Kemihaaran Natura-alueella boreaalisten luonnonmetsien kokonaispinta-ala on 172 000 hehtaaria, joten rakennusalan osuus koko Natura-alueen boreaalisesta luonnonmetsästä on noin 0,0036 prosenttia, eli se jää hyvin pieneksi. Lisäksi voidaan huomioda, että puustoa ei olla poistamassa koko rakennusalueelta, jolloin häviävän luonnonmetsän osuus jää vielä pienemmäksi.

Muiden kaavan vaikutusten katsotaan olevan pääasiassa häiriö- ja kulumisvaikutuksia lisääntyvän matkailun ja retkeilyn takia. Liikkuminen kansallispuiston alueella tapahtuu kuitenkin pääasiassa olemassa olevia reittejä ja retkeilyrakenteita hyödyntäen. Matkailutoimintaa säätelevät myös alueen hoito- ja käyttösuunnitelma sekä kestävän matkailun periaatteet. ELY-keskus pitää siten asianmukaisena arviota, että vaikutukset eivät nouse merkittäviksi.

ELY-keskus pitää myös muiden esitettyjen vaikutusmekanismien osalta merkittäviä vaikutuksia arvioinnin perusteella poissuljettuina. Iso-ojan osalta todettakoon, että se virtaa Natura-alueesta poispäin, joten mainitut mahdolliset jätevedet kulkeutuisivat Natura-alueesta poispäin, eivätkä siten heikentäisi Natura-alueen luontotyyppejä.

Suojeluperusteena olevat lajit

ELY-keskus toteaa, että vaikutuksia olisi ollut hyvä tarkastella suojeluperusteittain muidenkin kuin nisäkkäiden osalta. Lisäksi ELY-keskus huomauttaa, että Natura-alueen lintulajit eivät kuulu luontodirektiivin liitteen II lajeihin, vaan linnustoa koskeva sääntely pohjautuu lintudirektiiviin.

Esitetyt arviot vaikutuksista ahmaan, saukoon, hyönteislajeihin, putkilokasveihin, sammaliin ja linnustoon ovat hyvin suurpiirteisiä. ELY-keskus katsoo kuitenkin, että voidaan todeta, ettei kyseisiin suojeluperusteisiin kohdistu kaavan toteuttamisen seurauksena merkittäviä vaikutuksia. Hankkeen vaikutukset lajistoon kohdistuvat lähinnä alueen rakennusalueelle sekä reitistön ympäristöön. Kyseisiltä alueilta ei ole tiedossa olevia havaintoja luontodirektiivin liitteen II lajien esiintymistä tai lintudirektiivin liitteen I lajien pesinnöistä. Valtaosa vaikutusalueesta ei ole biotoopiltaan suojeluperusteena oleville kasvilajeille tyypillistä elinympäristöä. Kaava-alueen niillä osilla, joilla näitä lajeja voisi mahdollisesti esiintyä, vaikutuksia on pyritty ehkäisemään ja niiden voidaan perustellusti arvioida jäävän ei-merkittäviksi.

Yhteisvaikutukset

Arvioinnissa yhteisvaikutuksia on käsitelty hyvin pintapuolisesti, ja käytännössä ainoastaan kaava-alueelle sijoittuvan kyllämyshuuhdon osalta. Muutoin arvioinnissa todetaan lähinnä, että kaava-alueen lähistölle ei ole suunnitteilla muita hankkeita. ELY-keskus huomauttaa, että yhteisvaikutuksilla tarkoitetaan Natura-arvioinnin yhteydessä kaikkia niitä vaikutuksia, jotka kohdistuvat samaan suojeluperusteeseen riippumatta siitä missä Natura-alueen osissa, milloin ja millä tavalla vaikutukset ilmenevät. Näin ollen yhteisvaikutusten tarkastelua ei tulisi rajata vain kaava-alueen läheisyyteen.

sijoittuvien hankkeiden tarkasteluun, vaan arvioinnissa yhteisvaikutuksia tulisi tarkastella koko Natura-alueen tasolla. UK-puiston-Sompion-Kemihaaran - Natura-alueella ja sen välittömässä läheisyydessä on vireillä useita erityyppisiä hankkeita ja suunnitelmia, joilla on vaikutuksia Natura-alueen eri suojeluperusteisiin. Natura -alueeseen ovat vaikuttaneet pienialaisesti muun muassa rakentamis-, reitti- ja muut hankkeet, polttopuunotto, poroaitojen korjaus sekä laajamittaisemmin poronhoito.

Huomioiden, että vaikutukset on arvioinnin pohjalta voitu sulkea pois valtaosan suojeluperusteista osalta, ja loppujen osalta ne on perustellusti voitu katsoa vähäisiksi, voitaneen arviointi edellä mainituista puutteista huolimatta katsoa riittäväksi.

Johtopäätökset

Luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisen arviointi- ja lausuntomenettelyn tehtävänä on tuottaa objektiivista tietoa viranomaiselle sen varmistamiseksi, että hanke ei yksin tai yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ja siten arviointi muodostaa perustan sille, voidaanko hanke tai suunnitelma hyväksyä vai ei.

ELY-keskus toteaa, että vaikka nyt lausunnolla olevassa Natura-arvioinnissa on puutteita, voidaan sen tarjoamia tietoja pitää riittävinä sen arvioimiseksi, heikentääkö Tankavaaran osayleiskaava niitä luonnonarvoja, joiden perusteella UK-puisto-Sompio-Kemihaaran Natura-alue on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon.

ELY-keskus yhtyy arvioinnin johtopäätökseen, ettei Tankavaaran osayleiskaava yksin tai yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä UK-puisto – Sompio -Kemihaaran Natura 2000 -alueen suojeluperusteena olevia luonto- ja lintudirektiivin lajeja tai luontodirektiivin luontotyyppejä tai vaaranna alueen koskemattomuutta.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Maija Mäkelä ja ratkaissut yksikönpäällikkö Jari Pasanen.

Tämä asiakirja LAPELY/5918/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/5918/2024 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Mäkelä Maija 19.06.2025 14:56

Ratkaisija Pasanen Jari 19.06.2025 15:02

Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Karl Mikael Hansson Nordström	Telia Tunnistus	13.02.2025 13:16:18 UTC+02:00

Tämä dokumentti on sähköisesti allekirjoitettu

Sisällys: - Kansilehti (1 sivu)
- Alkuperäinen dokumentti (6 sivua)

Sodankylän kunta

kirjaamo@sodankyla.fi

Viite Sodankylän kunnan lausuntopyyntö 13.12.2024

Metsähallituksen lausunto Tankavaaran osayleiskaavaehdotuksen Natura-arvioinnista

Sodankylän kunta pyytää Metsähallitukselta lausuntoa luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukaisesta Natura-arvioinnista koskien Tankavaaran osayleiskaavan vaikutuksia UK-puisto-Sompio-Kemihaara Natura 2000 -alueeseen (FI1301701 SAC/SPA). Natura-arvioinnin on laatinut FCG Oy 13.8.2021, ja sitä on päivitetty vuonna 2024.

Metsähallitus lausuu hankkeesta luonnonsuojelulain 65.2 §:n mukaisena Natura 2000 -alueen hallinnasta vastaavana viranomaisena. Tässä lausunnossa Metsähallitus lausuu Natura-alueen suojelun perusteena olevien lajien ja luontotyyppien osalta.

UK-puisto–Sompio–Kemihaaran Natura 2000-alue

Natura-alue on sisällytetty Suomen Natura 2000 –verkostoon sekä luontodirektiivin mukaisena erityisten suojelutoimien alueena (SAC) että lintudirektiivin mukaisena (SPA) alueena.

Alueen suojeluperusteena on 24 luontodirektiivin luontotyyppiä, 42 lintudirektiivin lajia ja 13 luontodirektiivin lajia.

Natura-arvioinnissa esitetyt tiedot kaavaehdotuksesta

Osayleiskaava-alue sijoittuu Urho Kekkosen kansallispuisto – Sompio - Kemihaaran Natura 2000 -alueen länsilaidalla osittain Natura-alueelle. Kaava-alueesta 1350 hehtaaria sijaitsee Natura-alueella.

Sodankylän kunnan tavoite on ollut kehittää alueen matkailun edellytyksiä ja tarkastella kaavoituksen yhteydessä myös, mitä toimintoja kansallispuiston puolelle on mahdollista osoittaa.

Alueelle sijoittuu Tankavaaran kultakylä lähiympäristöineen, Purnuvaara ja osa Tankavaaranaapaa sekä osia kansallispuistosta Pikku Tankavaaran ja Iso Tankavaaran alueella.

Natura-arvioinnissa käytetyt aineistot ja menetelmät

Natura-arviointi perustuu pääasiassa Natura-tietolomakkeeseen, alueen hoito- ja käyttösuunnitelmaan ja maastohavaintoihin Natura-luontotyypeistä ja niille ominaisesta lajistosta (Tankavaaran OYK:n luontoselvitys, FCG 2020). Arviointi pohjautuu myös tekijän asiantuntemukseen suojeluperustelajien ja -luontotyyppien levinneisyydestä ja ekologiasta.

Erillistä pesimälinnustoselvitystä ei tehty. Luontotyyppi-inventointien aikana on havainnointu linnustoa Natura-alueen osalta. Muutoin tiedot linnustosta perustuvat Natura-tietolomakkeisiin, Metsähallituksen vastuupetolinturekisteriin ja rengastustoimiston rekisteritietoihin. Lisäksi on tarkasteltu laji.fi -havaintotietokantaa ja puuston ikärakennetta ja kaivosvaltausten sijaintia.

Vaikutusarvio on tehty sillä osalla Natura-aluetta, johon hanke tai suunnitelma todennäköisesti vaikuttaa, mutta peilataan myös hankkeen merkitystä ja vaikutuksia koko Natura-alueen ja sen eheyden kannalta.

Vaikutusten suuruutta on arvioitu viisiportaisella asteikolla, todennäköisyyttä seitsenportaisesti ja alueen eheyden kannalta vaikutuksen merkittävyys on arvioitu viisiportaisesti.

Natura-arvioinnissa tunnistetut vaikutusmekanismit ja vaikutusalue

Vaikutukset ovat pääosin välillisiä tai häiriövaikutuksia mahdollisesti kasvavan matkailu- ja retkeilytoiminnan aiheuttamana. Suoria vaikutuksia ovat rakentamisesta aiheutuvat luontotyyppien pinta-alamenetykset ja rakentamisesta aiheutuva häiriö. Natura-alueen ulkopuolen ojitus-, hakkuu- ja maarakennustoimilla voi olla vaikutusta, kun maaperän muokkausta suoritetaan suojeluperusteluontotyyppin lähellä tai suoluontotyyppien lähivaluma-alueella. Vaikutukset ilmenevät mahdollisina hydrologisina muutoksina, ja niiden vaikutuksena Natura-alueen luontotyyppien edustavuuteen sekä lajien kasvuolosuhteisiin.

Natura-alueiden suojeluperusteena oleviin lintuihin ja muihin eläimiin voi kohdistua häiriövaikutuksia lisääntyneen ihmistoiminnan ja retkeilyreitistöjen lisääntyneen käytön takia.

Vaikutukset suojeluperusteena oleville luontotyypeille Natura-arvioinnin mukaan

Suojeluperusteluontotyypeistä kaava-alueella tai sen tuntumassa on yhdeksää luontotyyppiä: boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot, vaihettumis- ja rantasuot, lähteet ja lähdesuot, vuorten alapuoliset tasankojoet, hiekkamaiden niukkamineraaliset niukkaravinteiset vedet, kasvipeitteiset silikaattikalliot, aapasuot ja tunturikoivikot.

Tankavaaran opastuskeskuksen eteläpuolen pohjavesialueen vedenottamon alueelle on osoitettu yhdyskuntateknisen huollon alue.

Rakentamisalueeksi on osoitettu opastuskeskuksen alue, noin 9,4 ha. Siitä noin 3 ha on rakennettua tai ihmistoiminnan muuttamaa ympäristöä, eikä edusta mitään Natura-luontotyyppiä. RM-alueella on noin 6,2 ha boreaalista luonnonmetsää, jonka edustavuus on heikentynyt ikärakenteen ja lahoppuuston osalta. Boreaalisiin luonnonmetsiin vaikutukset ilmenevät suoraan mahdollisen rakentamisen takia. Välilliset vaikutukset voivat ilmetä mahdollisen kasvavan kävijämäärän takia lajiston häiriövaikutuksena ja luonnon kulumisena, mutta vaikutukset eivät ole merkittäviä.

Natura 2000 -luontotyypeille mahdollisin uhkatekijä on matkailun kasvun seurauksesta kävijämäärien lisääntyminen.

Natura-alueen silikaattikalliot sisältyvät kaavamerkintään SL, eli rakentamista ei ole alueelle suunniteltu. Silikaattikallioiden alueella ei esiinny aikaisempia retkeilyreittejä. Silikaattikallioille ei arvioida olevan suoraa tai välillisiä vaikutuksia lainkaan.

Vaikutukset suojeluperusteena oleville lajeihin

Suojeluperusteena olevaan saukkoon, ahmaan, hyönteis- tai kasvilajeihin ei arvioida olevan vaikutuksia.

Linnuston osalta kaavan osoittamien toimintojen vaikutus on käytännössä luontopolkujen lähialueelle kävijämäärän mahdollisesta noususta aiheutuvaa häiriövaikutusta pesimäaikana. Kuitenkin myös Tankavaarojen alueella on runsaasti häiriötöntä aluetta lajistolle pesimäaikana.

Yhteisvaikutukset

Kaava- ja Natura-alueella on kullanhuuhdonta-alueita. Kullanhuuhdonnan vaikutukset ovat pinta-alan menetyksiä ja vesistövaikutuksia, ja siitä voi ilmetä välillisiä vaikutuksia, kuten häiriövaikutuksia. Yhteisvaikutukset Natura-alueen suojeluperusteluontotyypeihin ja -lajeihin arvioidaan vähäisiksi. Kaava-alueen lajistolle ei ole suunnitteilla muita hankkeita.

Johtopäätökset

Natura-alueen osalta Tankavaaran osayleiskaavassa rakentaminen kohdistuu opastuskeskuksen alueelle (kaavamerkintä RM-3), jossa välittömiä pinta-alamenetyksiä tapahtuu vain pienialaisesti heikentyneiden boreaalisten luonnonmetsien osalta. Natura-alueen suojeluperusteena oleville luontotyypeille kohdistuu ainoastaan mahdollisia lisääntyvän liikkumisen aiheuttamia lieviä kulumisvaikutuksia ja lajistoon kohdistuvia häiriövaikutuksia.

Tankavaaran alueella kävijämäärät sekä luontopolkujen käyttö on huomattavasti vähäisempää. Alueen kehittämisen myötä matkailijamäärät todennäköisesti lisääntyvät ja reitistöjen kehittämistarve korostuu. Lisääntyvän retkeilyn ja liikkumisen osalta merkittävää on nykyisen reitistön kunnostaminen, joka on mm. Tankavaarojen luontopoluilla jo aloitettu.

Mahdolliset suorat vaikutukset ulottuvat vain kaavassa osoitetun rakentamisen lähialueelle ja kohdistuvat jo ennestään kulutuksen alaisena oleville alueille eli Natura-alueella luonnonmetsien luontotyyppille. Kaava-alueen eteläosissa on vedenottamo, joka on muuttanut ja heikentänyt aiemmin alueella ollutta lähdettä. Kohteen tilanne ei muutu, sillä luontotyyppin edustavuus on jo heikentynyt ja poikkeaminen on ihmistoiminnan aiheuttama.

Natura-arvioinnissa ei todeta muiden hankkeiden tai ohjelmien aiheuttamia merkittäviä yhteisvaikutuksia Tankavaaran osayleiskaavan maankäyttömuutosten lisäksi.

Kaavassa osoitetuista toiminnoista huolimatta tarkastellun Natura-alueen ekologinen rakenne ja toiminta säilyvät elinkelpoisena.

Kaavassa esitetyt toimenpiteet ja rakentaminen tapahtuvat suurelta osin Natura-alueen ulkopuolella, eikä niistä aiheudu merkittäväksi määriteltäviä välittömiä vaikutuksia luontotyypeihin tai lajiston elinympäristöihin aiheudu. Välilliset vaikutukset arvioidaan vähäisiksi, joten Tankavaaran osayleiskaava ei aiheuta luonnonsuojelulain 66 §:n 1 momentissa tarkoitettuja merkittävästi heikentäviä vaikutuksia niille luonnonarvoille, joiden perusteella Natura-alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon.

METSÄHALLITUKSEN LAUSUNTO NATURA-ARVIOINNISTA

Hankekuvaus, arvioinnin kohdentuminen, aineistot, epävarmuustekijät ja vaikutusmekanismit

Natura-arviointi perustuu hankkeen kuvaukseen. Sen tulee olla konkreettinen ja yksilöity, jotta sen perusteella voidaan määritellä hankkeen vaikutusalue ja -mekanismit.

Metsähallitus toteaa, että hanke, sen kohdentuminen ja vaikutusmekanismit on kuvattu ja tunnistettu pääosin asianmukaisesti. Metsähallitus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, ettei hankekuvauksessa tuoda esille esimerkiksi RM-alueiden rakennusoikeuksien muutoksia aikaisempaan verrattuna, vaikka tieto on saatavilla mm. kaavaselostusluonnoksesta. Esimerkiksi RM-3-alueen rakennusoikeus lähes

kolminkertaistuu aikaisempaan verrattuna. Vertailu aikaisempaan olisi paremmin avannut kaavan mahdollisia vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteisiin.

Natura-arvioinnissa olisi voinut paremmin käsitellä myös kaavan mahdollistaman lisärakentamisen vaikutuksia alueen käyttöön eri vuodenaikoina. Mahdollisesti lisääntyvän retkeily- ja matkailukäytön vaikutukset poikkeavat toisistaan lumettomana ja lumipeitteisenä aikana.

Hankekuvauksessa olisi ollut hyvä myös tuoda esille listauksena vähintään Natura-alueelle osoitetut kaavamerkinnot.

Vaikutukset suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin

Metsähallitus yhtyy Natura-arvioinnin johtopäätökseen, ettei hanke merkittävästi heikennä Natura-alueen suojeluperusteena olevia luontotyypejä. Natura-alueen osalta lisärakentaminen kohdistuu kaavan RM-3-alueelle, jossa Natura-alueen suojeluperusteena olevista luontotyypeistä esiintyy ainoastaan boreaalista luonnonmetsää noin 6,2 hehtaarin alalla. Luontotyyppin edustavuus alueella on heikentynyt ihmistoiminnan vaikutuksesta poimintahakkuiden ja rakennustoiminnan seurauksena. Heikentynyt edustavuus näkyy mm. luonnonmetsän yksipuolistuneena ikärakenteena ja lahopuun puuttumisena. RM-3-alueesta 3,2 hehtaaria ei edusta mitään luontodirektiivin luontotyyppiä.

Koko UK-puisto – Sompio -Kemihaaran Natura 2000 -alueella boreaalisten luonnonmetsien pinta-ala on 172 000 hehtaaria. Jos RM-3-alueen kaikki luonnonmetsät häviäisivät rakentamisen tieltä, olisi hävinnyt pinta-ala 0,004 prosenttia eli 0,04 promillea (ei 0,4 promillea kuten Natura-arvioinnissa sanotaan) Natura-alueen boreaalisten luonnonmetsien kokonaispinta-alasta. Rakentaminen ei kuitenkaan tule kohdistumaan koko RM-3-alueen boreaalisiin luonnonmetsiin, vaan pelkästään osaan siitä. Luontotyyppistä häviävä osuus on siis pienempi kuin 0,04 promillea.

Muiden kaavan vaikutusten katsotaan olevan häiriö- ja kulumisvaikutuksia lisääntyvän matkailun ja retkeilyn takia. Suurin osa Natura-alueelle suuntautuvasta retkeilystä tapahtuu kuitenkin olemassa olevia reittejä ja retkeilyrakenteita hyödyntäen. Lisäksi matkailutoimintaa säätelevät alueella hoito- ja käyttösuunnitelma sekä kestävä matkailun periaatteet. Viime vuosina kävijöiden ohjaamiseksi Tankavaaran lähialueilla Natura-alueella on muun muassa parannettu reittien kulkukelpoisuutta kestäväinillä.

Vaikutukset suojeluperusteena oleviin lajeihin

Mahdollinen kaavan vaikutus suojeluperusteena oleviin lajeihin tulisi lähinnä alueen kävijämäärän kasvun myötä (häiriö ja maaperän kuluminen). Suurin osa kävijöistä kuitenkin suuntaa Natura-alueen olemassa oleville reiteille, jolloin vaikutus kohdistuu

lähinnä niiden ympäristöön. Metsähallitus yhtyy Natura-arvioinnin näkemykseen, ettei osayleiskaava vaaranna merkittävästi Natura-alueen suojeluperusteena olevia kasvilajeja tai eläinlajeja. Natura-arvioinnissa olisi kuitenkin ollut hyvä esittää suojeluperustelajien tunnettujen esiintymien sijainti kartalla.

Opastuskeskuksen läheltä ei tunneta luontodirektiivin liitteen II lajien esiintymiä tai revierejä ja Natura-alueen suojeluperusteena olevat direktiivikasvilajit ovat soiden, tulvaniittyjen ja -rantojen, kalliojyrkänteiden ja tuntureiden lajeja, eikä arvioitavalla alueella ole lainkaan niille soveltuvaa biotooppia. Lähiympäristöstä ei tunneta lintudirektiivin liitteen I lajien pesintöjä. Alueella pesii tavanomaisia boreaalisen havumetsän lintulajeja.

Johtopäätökset

Huolimatta edellä kuvatuista Natura-arvioinnin puutteista pitää Metsähallitus Natura-arviointia asianmukaisena ja yhtyy arvioinnin johtopäätökseen, ettei Tankavaaran osayleiskaava yksin tai yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä UK-puisto – Sompio -Kemahaaran Natura 2000 -alueen suojeluperusteena olevia luonto- ja lintudirektiivin lajeja tai luontodirektiivin luontotyyppejä tai vaaranna alueen koskemattomuutta.

Lausunnon on valmistellut maankäytön erityisasiantuntija Pirjo Rautiainen.

Mikael Nordström

Asiointijohtaja

Metsähallitus, Luontopalvelut